

KRÓTKIE DONIESIENIA**SHORT COMMUNICATIONS****558. Nowe dane o występowaniu *Rhysodes sulcatus* (FABR.) (Coleoptera: Rhysodidae) na terenie Nadleśnictwa Bircza w południowo-wschodniej Polsce**

New data on the occurrence of the *Rhysodes sulcatus* (FABR.) (Coleoptera: Rhysodidae) on the Bircza forest inspectorate (SE Poland)

KEY WORDS: Coleoptera, Rhysodidae, *Rhysodes sulcatus*, records, Bircza forest inspectorate, SE Poland.

Zagłębek bruzdowany – *Rhysodes sulcatus* (FABRICIUS, 1787) jest jednym z rzadziej spotykanych w Polsce gatunków zaliczanych do reliktyw lasów pierwotnych. Każde współczesne odkrycie stanowisk tego chrząszcza jest istotne dla jego ochrony a także ochrony przedstawicieli szeregu innych grup organizmów związanych z pozostałościami lasów naturalnych. Z tego względu jest on również gatunkiem objętym w Unii Europejskiej ochroną prawną i wprowadzonym do załączników (II i IV) dyrektywy siedliskowej UE. Wyjątkowa wrażliwość *Rhysodes sulcatus* na zmiany w środowisku leśnym spowodowała, że gatunek ten, niegdyś zasiedlający całą Centralną Europę, wyginął w wielu krajach (SIENKIEWICZ P. 2004: [W:] GŁOWACIŃSKI Z., NOWACKI J. (red.): Polska czerwona księga zwierząt – Bezkręgowce. Instytut Ochrony Przyrody PAN Kraków – AR im A. Cieszkowskiego Poznań: 91-92; KUBISZ D. 2004: [W:] ADAMSKI P. i in. (red.): Poradniki ochrony siedlisk i gatunków Natura 2000 – podręcznik metodyczny, T. 6. Ministerstwo Środowiska, Warszawa: 127-129).

W trakcie badań prowadzonych w południowo-wschodniej Polsce odkryto liczne miejsca występowania *Rh. sulcatus* na terenie Nadleśnictwa Bircza. Wcześniej z obszaru tego i jego okolic znany był on tylko na podstawie obserwacji TRELLI (1926: Pol. Pismo ent., 5: 68-73; 1938: Ochr. Przynr., 17: 203-209; 1939: Pol. Pismo ent., 16-17: 59-86), który podaje go z okolic wsi Brylińce, Cisowa i Kopyšno oraz z góry Turnicy. Informacje te w późniejszych latach nie były jednak potwierdzane, stąd przypuszczano, że gatunek ten na Pogórzu Przemyskim wyginął. Poniżej podano wyniki współczesnych obserwacji nad występowaniem *Rh. sulcatus* na terenie Nadleśnictwa Bircza w Obrębach leśnych Nowe Sady i Wojtkowa. Zdecydowaną większość osobników obserwowano pod korą i w próchnie martwych, stojących i powalonych jodeł (*Abies alba* MILL.); ponadto osobniki omawianego gatunku znajdowano także w rozkładających się bukach (*Fagus sylvatica* L.).

- Arłamów vic. (UTM: FV19), kompleks leśny między miejscowościami Arłamów i Makowa, m.in. góra Turnica, góra Suchy Obycz, zbocza doliny potoków Turnica i Kamionka („Niemiecka Dolina”): oddz. 111c/113b (na granicy wydzieleń), 13 VI 2010 – 1 ex. (szczątki), obs. K. KOMOSIŃSKI; oddz. 131a, 13 VI 2010 – 3 ex., obs. K. KOMOSIŃSKI, 30 IV 2011 – 1 ex., obs. A. MELKE; oddz. 127d, 6 VIII 2011 – 1 ex., obs. R. SZYMCZUK; oddz. 133a, 8 VIII 2011 – 1 ex. (szczątki), obs. R. SZYMCZUK; oddz. 130a, 8 VIII 2011 – 1 ex., obs. R. SZYMCZUK; oddz. 138b, 22 VIII 2011 – 1 ex., obs. R. SZYMCZUK; oddz. 133b, 24 VIII 2011 – 1 ex., obs. R. SZYMCZUK; oddz. 132b, 27 VIII 2011 – 1 ex., obs. R. SZYMCZUK; oddz. 132a, 27 VIII 2011 – 1 ex., obs. R. SZYMCZUK; oddz. 126b, 29 VII 2011 – 1 ex. (szczątki), obs. R. SZYMCZUK; oddz. 125f, 30 VIII 2011 – 1 ex., obs. R. SZYMCZUK; oddz. 170c, 1 IX 2011 – 1 ex. (szczątki), obs. R. SZYMCZUK; oddz. 126h, 2 IX 2011 – 1 ex. (szczątki), obs. R. SZYMCZUK; oddz. 131c, 3 IX 2011 – 1 ex., obs. R. SZYMCZUK; oddz. 132c, 5 IX 2011 – 1 ex. (szczątki), obs. R. SZYMCZUK; oddz. 130b, 7 IX 2011 – 1 ex., obs. R. SZYMCZUK; oddz. 129c, 7 IX 2011 – 1 ex., obs. R. SZYMCZUK; oddz. 166b, 9 IX 2011 – 1 ex., obs. R. SZYMCZUK; oddz. 169a, 14 IX 2011 – 1 ex., obs. R. SZYMCZUK; oddz. 180a, 21 IX 2011 – 1 ex., obs. R. SZYMCZUK; oddz. 179c, 22 IX 2011 – 3 ex., obs. R. SZYMCZUK; oddz. 177d, 2 X 2011 – 1 ex. (szczątki), obs. R. SZYMCZUK.
- Leszczyny vic. (FV29), część wschodnia kompleksu leśnego między miejscowościami Arłamów i Makowa, m.in. zbocza doliny potoku Sopotnik: oddz. 129b, 29 VII 2011 – 1 ex., obs. R. SZYMCZUK; oddz. 140b, 3 X 2011 – 1 ex. (szczątki), obs. R. SZYMCZUK; oddz. 140a/140 b (na granicy wydzieleń), 5 X 2011 – 1 ex. (szczątki), obs. R. SZYMCZUK.
- Wojtkówka vic. (FV19), kompleks leśny na północny-wschód od doliny rzeki Wiar, m.in. góra Na Opalonym i uroczysko „Lasy Jureczkowskie”: oddz. 73a, 7 XI 2010 – 1 ex. (szczątki), obs. K. KOMOSIŃSKI; oddz. 129a, 23 VI 2011 – 2 ex., obs. R. RUTA et P. SIENKIEWICZ; oddz. 123a, 26 VII 2011 – 1 ex., obs. R. SZYMCZUK et T. OLBRYCHT; oddz. 174a, 17 IX 2011 – 1 ex. (szczątki), obs. Ł. KOBĄ.
- Grąziowa vic. (FV19), kompleks leśny w widłach dolin rzeki Wiar i potoku Jamninka: oddz. 74h, 23 VI 2011 – 1 ex., obs. K. KOMOSIŃSKI; oddz. 39 l, 26 VI 2011 – 1 ex., obs. K. KOMOSIŃSKI.
- Jureczkowa vic. (FV18), kompleks leśny między miejscowościami Jureczkowa Górna i Kwaszenina – „Las Karaszyn” (część środkowa i zachodnia): oddz. 186d, 5 IX 2011 – 1 ex. (szczątki), obs. Ł. KOBĄ; oddz. 193b, 1 V 2010 – 1 ex., obs. A. MELKE; oddz. 193c, 6 XI 2010 – 1 ex. (szczątki), obs. K. KOMOSIŃSKI; oddz. 197b, 27 VI 2011 – 3 ex., obs. K. KOMOSIŃSKI; oddz. 191b/190dx (na granicy wydzieleń), 3 IX 2011 – 1 ex. (szczątki), obs. Ł. KOBĄ; oddz. 187 l, 7 IX 2011 – 1 ex. (szczątki), obs. Ł. KOBĄ; oddz. 189a, 8 IX 2011 – 1 ex., obs. Ł. KOBĄ; oddz. 186c/187m/188a (na granicy wydzieleń), 9 IX 2011 – 1 ex. (szczątki), obs. Ł. KOBĄ.
- Kwaszenina vic. (FV28), północno-wschodnia część kompleksu leśnego „Las Karaszyn”: oddz. 186d, 23 VI 2011 – 2 ex., obs. R. RUTA et P. SIENKIEWICZ; oddz. 184n, 2 IX 2011 – 3 ex., obs. Ł. KOBĄ.

Częstotliwość obserwacji i liczba miejsc, w których obserwowano występowanie *Rh. sulcatus* pozwala stwierdzić, że lasy Nadleśnictwa Bircza (obrębów leśnych Nowe Sady i Wojtkowa) są jednym z nielicznych w Polsce obszarów gdzie utrzymuje się bardzo silna populacja omawianego gatunku. Jej aktualna kondycja i perspektywy utrzymania się przy zastosowaniu właściwego sposobu ochrony są z pewnością porównywalne z kondycją i perspektywami populacji występujących w Świętokrzyskim i Roztoczańskim Parku Narodowym. Z tego po-

wodu na terenie Nadleśnictwa Bircza należy podjąć odpowiednie kroki w celu zachowania w nie pogorszonej formie, czy wręcz poprawienia stanu ochrony populacji tego priorytetowego dla Unii Europejskiej gatunku.

Na podstawie współczesnej wiedzy na temat ekologii i biologii *Rh. sulcatus*, jedyną skuteczną metodą jego ochrony może być zatrzymanie zmian będących głównie efektem prowadzonej gospodarki leśnej i objęcie miejsc występowania tego gatunku ochroną rezerwatową z zastosowaniem ochrony biernej chroniącej naturalne procesy przyrodnicze zachodzące w lesie – niezbędne m.in. dla zapewnienia nieprzerwanego napływu odpowiedniej ilości mikrośrodków wymaganych dla rozwoju zagłębka bruzdkowanego. Należy przy tym również mieć na uwadze, że *Rh. sulcatus* jest gatunkiem tzw. „parasolowym”, a ochrona miejsc jego występowania skutkuje (o czym już wcześniej wspomniano) ochroną szeregu innych, również cennych przyrodniczo, ginących i zagrożonych organizmów i układów ekologicznych.

Lech BUCHHOLZ, Świętokrzyski PN, Bodzentyn
 Karol KOMOSIŃSKI, Kat. Zoologii UWM, Olsztyn
 Andrzej MELKE, Kalisz
 Radosław MICHAŁSKI, Radosław SZYMCZUK, Łukasz KOBA,
 Fundacja Dziedzictwo Przyrodnicze, Warszawa
 Paweł SIENKIEWICZ, Kat. Entomol. i Ochr. Środowiska UP, Poznań

559. Pierwsze stwierdzenie *Limnius volckmari* (PANZER, 1793) (Coleoptera: Elmidae) na Wyżynie Lubelskiej

First record of *Limnius volckmari* (PANZER, 1793) (Coleoptera: Elmidae) in the Lubelska Upland

KEY WORDS: Coleoptera, Elmidae, *Limnius volckmari*, new record, Lubelska Upland region, Poland.

Elmidae to niewielka rodzina chrząszczy związanych z wodami bieżącymi, w Polsce reprezentowana przez 18 gatunków. Ich rozmieszczenie jest poznane nierównomiernie. Wiele danych dotyczy gór i pogórzy, do których ograniczone jest występowanie części gatunków i gdzie są one szczególnie istotnym elementem bentosu potoków i rzek. Dane z innych krain są fragmentaryczne i nieraz brak nawet stwierdzeń gatunków pospolitych. Jest to niekorzystne – nie wiadomo, czy dany gatunek nie występuje czy tylko brak danych? A informacja o braku gatunku lub jego regresie to ważna wskazówka o jakości i stanie zachowania wód bieżących.

Do Elmidae poznanych częściowo pod względem rozmieszczenia, należy też *Limnius volckmari* (PANZ.). Jego występowanie stwierdziliśmy podczas badań bentosu małych rzek okolic Lublina:

– Ciecierzyn (UTM: FB18), rzeka Ciemięga (koło mostu), 12 VIII 2010 – 1 ex. z konaru zanurzonego w wodzie, wśród *Berula erecta* (HUDS.) COVILLE i liści podwodnych *Sagittaria sagittifolia* L. Teren otwarty, odcinek uregulowany, o szerokości ok. 6 m, brzeg stromy. Prąd średnio szybki, woda mętna (zawiesina lessowa), dno muliste. Leg. E. BUCZYŃSKA, det. et coll. P. BUCZYŃSKI.